

משרד החנוך והתרבות - המחלקה לתרבות מורנית

ג ל ד ו נ ו ת ל ע י ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
ערוכים בידי ד"ר נחמה לינבויץ - שנת העשרים ואחת

תרומה (תשכ"ב)

כ"ה י - כ"ב

ה א ר ו ן

א. י"ז: ועשו ארון עצי שטים

הנחומא ויקהל ח'ז

אנו מוצאים כשאמר הקבה"ו למשה לעשות את המסכה, אמר לו על כל דבר ודבר "ועשית". ועל הארון אמר "ועשו" (שם' כ"ה י'). למח? אלא שצוה הקבה"ו לעשותו לכל ישראל, שלא יהא לאחד מהם פתחון פה על חברו לומר: "אני נחתו הרבה בארון, לפיכך אני לומר הרבה ואני יש לי בו יותר מסך! ואחא לא נחת בארון כלום אלא מעט, לפיכך אין לך חלק בתורה." ולכך נמשלה התורה למים, שנ' (ישעי' נ"ב) "הוי כל צמא לכו למים", כסם שאין אדם מתבייש לומר לחברו "השקני מים", כן לא יתבייש לומר לקטן ממנו "למדני תורה, למדני דבר זה"...
שלא יהא אדם אוסר: "אני בן תורה ותורה נחונה לי ולאבותי, ואתה ואבותיך לא הייתם בני תורה, אלא אבותיך גרים היו, לכך כתיב (דב' ל"ג) "מורשה קהלת יעקב" - לכל מי שסתקחל ביעקב; אפילו הגרים שפוסקין בתורה שקולים הם ככהן גדול.

ראב"ע ד"ה ועשו
בעבור שאמר בהחילה (כ"ה ח') "ועשו לי" החל ככתב "ועשו ארון".

אור החיים:

טעם שבארון שינה ה' את דברו הטוב, שבכל הכלים אמר "ועשית שלחן", "ועשית סנוד", אולי שרמזו, שאין גופה של תורה יכול להתקיים אלא בכללות כל ישראל ואין מציאות (אחת) בעולם יכול עשרת כל עיקרי התורה. כגון: אם הוא כהן, הרי אינו יכול לקיים נתינת כ"ד מתנות כהונה ופדיון בכור וכו', ואם הוא ישראל, הרי אינו יכול לקיים מצות עשה שבקרבנות, וכן לוי; ובכללות כל ישראל יקיימו כללות עיקרי התורה, לזה אמר "ועשו ארון" לשון רבים...

1) מה קשה לשלשתם?

2) מה התבדל בין ישוב הקשי בשלשתם?

ב. ט"ז ונתת אל הארון את העדות אשר אתו אליך
כ"א ואל הארון תתן את העדות אשר אתו אליך

רש"י ד"ה ואל הארון תתן את העדות
לא ידעתי למה נכפל, שהרי כבר נאמר "ונתת אל הארון את העדות".

ויש לומר, שבא ללמד שבעודו ארון לבדו בלא כפרת יתן תחילה העדות לתוכו ואחר כך יתן את הכפרת עליו. וכן מצינו כשתקים את המסכן נאמר (שם' מ' כ') "ויקח ויתן את העדות אל הארון". ואחר כך "ויתן את הכפרות על הארון מלמעלה".

(פירוש דבריו ב"באר יצחק):

לא שיתן הכפרות תחילה על הארון ואח"כ יגביה הכפרת מעט ויתן אל הארון את העדות, ואוסיף לך באור בזה: שהנה ממשפט הלשון להזכיר בראשונה מבין כל חלקי המאמר החלק החזק שאליו יכוון הסודר ביחוד מיתר חלקי המאמר. ולכן למעלה (פסוק ט"ז) שעיקר כונת המאמר להורות תכלית הארון ושטשו, שהוא נתינת העדות אליו, לכן הזכיר תחילה פעל הנתינה ואמר "ונתת אל הארון את העדות" שזהו עיקר הצווי, אבל כאן (פ' כ"א), שעיקר הכוונה, שאל הארון לבדו בלי הכפרות יתיה נתינת העדות, לכן הזכיר "אל הארון" מקודם לפעל הנתינה ואמר: "ואל הארון תתן את העדות" שזהו עיקר הצווי בכאן.)

רמב"ן ד"ה ואל הארון תתן את העדות

(דברי רש"י הג"ל ומסטיך אחרי הביאו דברי רש"י) ואם היה זה צוואה, משמעו יותר, שאחר שיתן הכפרת על הארון, כאשר אמר, יתן בארון את העדות, כי ארון יקרא גם בחיות הכפרות עליו...

ראב"ע ואל הארון
כמשפט הלשון, וכבר היה נותן העדות בארון ואחר השיש הכפרה.

אא (1) הסבר, למה אמר רש"י שלא ידע טעם הכפל, וחלוא הוא עצמו
נותן אח"כ טעם לכפל ("ויש לוטר שבא ללמד...")

אא (2) מהי בקרת הרמב"ן על רש"י?

אא (3) מה הוא משפט הלשון שאליו ירמוז הראב"ע ומה בינו לבין
"משפט הלשון" המובא בבאר יצחק?

ג.כ"א ואל הארון תתן את העדות

רש"י ואל הארון תתן: לא ידעתי למה נכפל, שחרי כבר נאמר "ונתת אל
הארון את העדות" (ועי' בשאלה ב)

גור אריה: לא ידעתי למה לא ידע, כי לפי דעתי ענין גורל יש ללמוד, ויחיו
העדות מעכביש את הארון, שאם לא כתב (= בפסוק כ"א שנית) הוה מסינא, אם
אין עדות, יהיה הארון, שמא אף על גב דאין לוחות יעשה הארון כבוד לאכיזה,
ועל זה שנה ואמר "ואל הארון תתן" - "שלא יתיה ארון אם אין עדות, ובניית
שני שלא היו העדות לכך לא עשו הארון.

שד"ל ואל הארון תתן
קודם שאמר (כ"ב) "ונדעתי לך שם וזכרתי אתך טעל הכפרה מבין שני הכרובים
אשר על ארון העדות", חזר והזכיר מה שינתן בתוך הארון, להודיע כי קדושת
הארון היא בעבור הלוחות שבתוכו, לא בשביל הכפרה והכרובים.

א (1) האם שד"ל מתכוון לאותו דבר שכוון אליו בעל גור אריה
או יש הבדל בכונת שניהם?

א (2) מהו "הענין הגדול" שיש ללמוד מכפל זה, ונגזר איזו דעה סכרונים
דברי בעל גור אריה?

והשוה לדבריו דברי ר' מאיר שמחה מדוינסק בספרו "משך חכמה"
שהובאו בגליון כי תשא תשכ"א

ד. מדברי אגדה:

(1) יומא ע"ב עמוד ב':

אמר ר' יוחנן שלשה דרים הם: של מזבח ושל שלחן ושל אוזן...
של מזבח - זכה אהרן ונטלו, של שלחן-זכה דוד ונטלו,
של ארון - עדיין הוא מוצא, כל הרוצה ליטול יבוא ויטול.
שם תאמר: פחות שבהן הוא? ת"ל (משלי ג') "ני מלכים יטלוכו"

(1) הסבר את הרעיון שבדברים המסופרים בקו.

(2) מה ראייה מן הפסוק במשלי ג'?

אא (3) במדרשים מצאו גם רמז בפסוקינו לכך שזה של ארון
(או ש"כתר תורה") מעולה מ"כתר כהונה" ו"כתר מלכות"
מה הוא הרמז לכך בפסוק?

(2) יומא שם:

"מנית ומנחוץ תצפנו" אמר רבא: כל תלמיד חכם שאין תוכו ככרו -
אינו תלמיד חכם.

א מה ראה לפרש דוקא פרס זה פירוש אליגורי?

"חידה"

ה.

סנהדרין כ"ט:

אמר חזקיה מניין שכל המוסיף גורע?...
רב משרשיא אמר מהכא: (שם' כ"ה י') "אמתים וחצי ארכו",

אא 1. הסבר, כיצד תוכנה מלים אלה "שכל המוסיף גורע" ?
(שיט לב: לשאלה זו ניתן לענות שתי תשובות!)

אא 2. מצא גם במעשה המשכן, בענין היריעות, פסוק המוכיח כי
"כל המוסיף גורע".

3. מצא גם הרכחה בחומש בראשית לכלל זה!